СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 227. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 29. вересня, 1928. VOL. XXXVI. No. 227. Jersey City, N. J., Saturday, September 29, 1928. THREE CENTS.

СМИТ ВИСМІВАЄ ПРОТИВНИКІВ

СТ. ПОЛ, Минесота, 27. вересня. — Губернатор Смит, демократичний кандидат на уряд президента Злучених Держав, виголосив тут у Ст. Пол Одиторіюм свою чергову агітаційну промову, яку майже всю присвятив збиванню аргументів своїх партійних противників.

Він домагався скорої допомоги для фармерів та винував републиканську партію за проволоку. Він висмівав републиканців за мовчанку в справі водних сил.

Промови його вислухало коло 10,000 людий. При вїзді до міста витала його 30,000-на товпа.

ГУВЕР КОНФЕРУЄ З ПРОВІДНИКАМИ.

ВАШИНГТОН, 27. вересня. — Републиканський кандидат Гувер відбув тут довшу конференцію з провідниками републиканської партії про дальшу виборчу кампанію. Провідники запевнили його, що агітація поступає вперед дуже добре.

У Гувера зявилися також ріжні стейтові делегації, в яких між републиканцями були теж демократи, що підчас сьогорічних виборів думають голосувати за републиканським кандидатом з ворожнечі до Смита. Гувер звертався до них зі спеціяльною промовою, запевняючи їх, що партія мусить служити всім верствам населення.

Президент Кулидж обіцяв уже републиканському комітетови виголосити одну промову за републиканським кандидатом Гувером; місця сеї промови ще не вибрано. Вона буде важна з огляду на чутки про вороже відношення Кулиджа до Гувера.

ПРОБНЕ ГОЛОСОВАННЄ ЖУРНАЛА ДАЛІ ПРОТИ СМИТА.

НЮ ЙОРК, 27. вересня. — Американський журнал „LITERARY DIGEST" веде далі пробне голосовання в справі президіяльних кандидатів. В другому тижні голосовання Гувер знова дістав більше голосів, як Смит.

За другий тиждень віддано за Смитом 92,855 голосів, за Гувером 198,292 голосів. Значить, Гувер мавби мати два рази кращі вигляди на вибір як Смит. Другий тиждень голосовання важний тому, бо демократи певно робили надзвичайні зусилля побити вибори першого тижня, які випали проти них.

АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД ПРИЗНАЄ КИТАЙ.

ВАШИНГТОН, 27. вересня. — Американський уряд признав китайський національний уряд Китаю як фактичний уряд Китаю.

Уряд признає, що на основі договору з 25. липня сього року Китай дітсав щодо митових відносин признанне становища „найбільше фаворитованої держави".

Американський уряд був першим урядом, що признав новий уряд Китаю.

МЕЙОР АРЕШТОВАНИЙ ЗА ВИБОРЧІ НАДУЖИТТЯ.

ФЛИНГ, Мишиген, 27. вересня. — Мейора сього міста Вилієма Мекігена арештовано нині під закидом виборчого шахрайства. Мав він підчас виборів три тижні тому напихати виборчі урни шахрованими голосами.

Мейора випущено на волю по зложенню бонду в сумі 2,000 долярів.

КРИК НА ТЕЛЄФОНІ ВІДКРИВАЄ ТРАГЕДІЮ.

САНТА КРУС, Каліфорнія, 27. вересня. — Одна телефонова операторка вчула на телефоні крик телефонуючої особи. Заалярмована нею поліція пішла до дому, де находився телефон, і там найшла тіло пані Кори Мід. Коло неї лежала мисливська рушниця. Хтось стрілив їй у голову зі заду.

Хоча справа виглядала на чистий случай вбийства, поліція прийшла скоро до переконання, що се було самовбийство. Денатка була жінкою богатого бизнесмена в Англії. Поліція шукає тепер за мотивом вбийства.

ВЕЛИКА ЛАВА ДУМАЄ, ЩО ДОЛІЕР ПОГИБ ВІД ЧУЖОЇ РУКИ.

НЮ ЙОРК, 27. вересня. — Велика лава присяжних суддів повіту Квінс, вислухавши свідків і прокураторію в справі смерти санітарного інжиніра Вилієма Долієра, котрого тіло найдено недавно тому коло цвинтаря Мавнт Зайон, прийшла до переконання, що се був случай убийства. Присяжні заявили, що вони не знають, хто міг доконати убийства, та приказали поліції шукати за виновниками.

СУПЕРЕЧКА ЗА ТОТОЖНІСТЬ ПІЗВАНОГО СКІНЧИЛАСЯ АРЕШТОМ ПОЗОВНИЧКИ.

НЮ ЙОРК, 27. вересня. — Розправа пані Бели Френк, котра пізвала в суд свого мужа за незаплачене їй удержанне, але доставила в суд чоловіка, який запевняв, що він не її муж, покінчилася нарешті по трох днях суду тим, що позовничку арештовано як кривоприсяжницю.

Коли позовничка далі обставала при тому, що арештований нею мущина се таки її муж, з яким вона брала шлюб та з яким вона жила, тоді позовник предложив знова ряд свідків, які ствердили, що арештований се не муж позовнички, а брат мужа, Семюел. Головним свідком, котрий рішив думку судді в користь арештованого, був один адвокат, котрий колись був учителем і як такий учив обжалованого. Він пізнав його, пригадав собі його імя, згодився присвідчити в суді, і се зробив.

Суддя заявив наконець, що на його думку позовниця знає, що арештований не її муж, але вона думає, що арештом його вона потрафить стягнути до суду свого справдішнього мужа. Коли суддя звільнив пізваного, сей зажадав арештовання позовнички за кривоприсягу.

РЕКОРД СТУДЕНИ.

ВАШИНГТОН, 26. вересня. — Бюро Погоди подає, що такої студени, як та, що навістила нині східну частину Злучених Держав, ще не було тут від 57 літ. У північній части середної полоси Злучених Держав холод незвичайно сильний. У богато місцях упав сніг. Мороз буде мати сильний вплив на збори фармерських плодів та на ціни фармерських продуктів.

З БЕРЛІНА ДО ПЕКІНУ В 2½ ДНЯХ.

БЕРЛІН, 25. вересня. — Німецька Люфтганза розпочинає з 1. січня нову воздушну дорогу, що злучить Берлін з Пекіном, столицею Китаю. Дорога та, яку досі можна було відбути найскорше за 17 днів, буде скорочена до 2½ днів. До служби призначено 12 аеропляннів. Дорога буде йти через Москву, Казань, Омск, Красноярск, Іркутск, Пекін, Шангай.

ЖДАЛИ НА „КІНЕЦЬ СВІТА".

Ціле населення зажидівленого містечка Хмільника на Поділлю зібралося з кінцем липня в місцевій біжниці, дожидаючи „кінця світа". Хтось поширив чутку, що дня 28-го липня ц. р. зудариться з землею комета й тоді прийде страшний суд. Всі Жиди з Хмільника приняли цю чутку за факт і почали готовитися до невідкличної смерти. Зійшлися в біжниці, билися в груди й почали взаїмно сповідатися з своїх прогріхів і обманств. На щастя ніч проминула спокійно, а хмільницькі Жиди вернули до хат і до своїх гешефтів з вірою, що комета впала на Польщу, а Хмільник спасся від заглади.

НОВА ВЕЛИКА ЕЛЄКТРОСТАЦІЯ НА УКРАЇНІ.

Центральна електротехнічна рада (ЦЕР) розглянула кошторис технічного проекту нової електростації для обслуговування Криворізького рудного басейну. Загальну потужність стації намічено в 30,000 кільоват, причому насамперед треба встановити 2 турбогенаратори по 10,000 кільоват. Загальну вартість усіх робіт першої черги ЦЕР прийняв в сумі 15,188,000 карб. Закінчення робіт першої черги пристосовується до 1. листопада 1929 року за річної віддачі 80,000,000 кільоват-годин. Вартість кільоват-годин енергії стації визначено в 3.28 коп. за умови, що 50% вартости буде перенесено на НКШ.

На підставі постанови ЦЕР Голоелектро дозволив Південрудному трестові почати будівництво стації.

КНЯЖНА КОНТРАБАНДИСТКОЮ.

В Дзедзіцах підчас ревізії міжнародного експресу Париж—Букарешт найшли митні урядники магазин шовкового білля, схований в клунках подорожньої, що назвала себе румунською княжною, посвояченою з пануючою династією. Не дивлючись на протести княжни, білля забрано.

МІСЦЕВА РЕВОЛЮЦІЯ В ТУМБІ.

З Москви повідомляють: Заселене російськими мужиками село Тумба, в татарській республиці, було на днях тереном льокальної революції. Підбурені місцевим попом, жінки напали на шкільний будинок, вигнали відтіля дітей і знищили обстанову, після чого перейшли до місцевої читальні, яку теж знищили. Вислана на місце комісія ствердила, що місцевий піп підбунтував жінок проти освітніх інституцій села за те, що місцевий совет забрав у нього дім і город на уладження школи й читальні. Арештовано попа й ряд місцевих „кулаків".

ІНДІЯНЕ ЗА ПРАВОМ ГОЛОСУ ДЛЯ ЖІНОК.

Канадійські Індіяне випередили деяких білих у питанню рівноправности жінок. В Су Ст. Марі, Онт., відбувалися 12. вересня збори 46 ватажків та делеґатів всіх індіянських племен з провінції Отатеріо. Між иншим збори обговорювали питання права голосу для жінок. Збори заявилися за сим правом і ухвалили написати до індіянського департаменту в Оттаві меморіял з вияснениям причин, чому Індіяне є за рівноправністю жінок.

РОЗМАХ СЕРЕД НАЦІОНАЛІСТІВ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ.

Під осінь заметушились українські націоналісти й готовлять поширений плян своєї діяльности. Дотеперішній їх орган „Новий Час" має в найближчому часі виходити як дневник. Крім цього має виходити популярний тижневик „Селянська справа", редагований у тому самому дусі. А від 1. листопада намічений новий журнал під наголовком „Калина", який буде посвячений головно плеканню вікових традицій.

БУДУЧИЙ РАБІН.

Мудрий Іцик жив собі в Семиринцях повіту Луцького. Казали, що з нього рабін колись буде. А тимчасом Іцик, що писався Броннштайн і мав чотири роки, виміркував, що добре буде село підпалити. Отже як люди були в полі, Іцине взяло сірники, залізло в одну стодолу і підпалило. А само пішло в світ. Село трохи не згоріло — але добрі люди вратували. А Іцика прилапали далеко — бо аж два кільометри за селом. Оттаке то мудре собі Іцине. Ай вай! Нівроки!

ХОЧУТЬ ВІДНОВИТИ АВСТРО-УГОРСЬКУ МОНАРХІЮ.

В місцевості Тіґанві на Мадярщині відбувся саме зїзд мадярських монархістів при співучасти монархістів австрійських. Визначний австр. монархіст князь Ліхтенштайн виголосив на цьому зїзді промову, у якій закликував зібраних стреміти до утворення спільної австро-угорської монархії. Частина мадярських монархістів з гр. Андраші на чолі протиставилася цим плянам, вважаючи їх нездійсненими і шкідливими для суверенности Мадярщини.

ГРІМ — І КОНІ.

В часі бурі, яка перейшла над Долиною, здавалося громи світ зруйнують. Так густо били. Та скінчилося на страху, а найгірше вийшли з тої бурі коні. На одному пасовиску грім убив відразу 12 штук.

ГРАД.

В пятницю, 20. липня, навістив громаду Журавець, пов. Рава руська, буровій з градом. Град той був величини волоського горіха, а на просторі 800 моргів знищив усьо збіже, яке чекало серпа і потішало надією бідних людей. Окрім цього буря видерла з корінням до 50 дерев, а одну стодолу рознесла зовсім.

НЕ ВІРТЕ ДУРИСВІТАМ!

В поїзді Стрий—Дрогобич від якогось часу зявляються мантії, які запрошують проїзджих до гри в три карти. Дурні люди вірять у те, що виграють, а тимчасом так „виграють" — що один чоловік позбувся 300 зол., які взяв за корови і з розпуки трохи не кинувся під поїзд. Ледви люде того чоловіка уговкали, а дурисвіти зникли за той час — Бог зна куди.

ПРАКТИЧНИЙ ВИНАХІД.

Морська вода є солона і пити її не можна. Через те кораблі мусіли брати зі собою дотепер великий запас води до пиття. Та ось Бельґієць Жовсон видумав маленький прилад, подібний до дудки, через який можна пити і морську воду. Вода з моря очищується так у тій рурці, що до уст доходить свіжою і приємною, так, неначеб її тільки що витягнено з керниці.

ПОЇХАЛИ ЗУСТРІЧАТИ ХРИСТА НА АРАРАТІ.

З Юджін, Ореґон, виїхало сім родин до Вірменії, де сподіються побачити на горі Арарат поворот Ісуса Христа на землю. Своє майно вони позлишали під опікою приятелів. Справою заінтересувався дистриктовий прокуратор і довідався, що Христа на Араратї побачать тільки ті, що вірять. Там вони й усядуть разом з ним у невидимий корабель і попливуть до неба.

В ГАЛИЧИНІ — ПРАВОСЛАВІЄ, НА ВОЛИНІ — КАТОЛИЦИЗМ.

Польська преса доносить, що православне населення сіл Жабча, Долини, Козакова й Микови, луцького повіту, в яких начислюється кілька тисяч вірних, враз з місцевим парохом перейшло на лоно католицької церкви, східного обряду. Як бачимо, наші сусіди добре дбають про релігійні почування українського населення, — в Галичині підпирають православіе, а на Волині католицизм. Добра знана засада — діли й пануй!

НЕЙМОВІРНЕ.

В Бермингем в Англії вродилася дитина, яка, маючи сьогодня 7 місяців, говорить так, як 3-літна. Родичі з того приводу певно дуже тішаться.

ПЕРЕДВИБОРЧА КАМПАНІЯ В АНГЛІЇ

БОЛДВИН ПРОТИ ЛІБЕРАЛІВ І СОЦІЯЛІСТІВ. НЕ ПОГОДЖУЄТЬСЯ ЗІ СВОЄЮ ПАРТІЄЮ В СПРАВІ ТАРИФИ. ЗАПОВІДАЄ ПОБІДУ КОНСЕРВАТИВНОЇ ПАРТІЇ.

ГРЕЙТ ЯРМУТ, Англія, 27. вересня. — Премієр Болдвин спротивився на зїзді консервативної партії, щоби справу тарифи, себто цлової охорони, видвигнути на перше місце при слідуючих виборах, що відбудуться в 1929 році. Зелізні і сталеві промисловці натискали на це дуже, але Болдвин переміг. Він був тільки за тим, щоби деякі галузи індустрії мали спеціяльну охорону, подаючи, що і Партія Праці стоїть на тім самім становищі. Одні тільки ліберали заявляються за цілковитим знесеннем цлових барієр, а за вільною торговлею. При тій нагоді Болдвин заповів, що консервативна партія висвітлить діяльність провідника лібералів, бувшого премієра Ллойда Джорджа на підставі його артикулів, які він поміщував в заграничній пресі в часі, коли Англія знаходилася в дуже скрутнім положенню. Болдвин представив далі заслуги консервативного уряду, згадуючи про пенсійний закон для вдів, сиріт і старців, будову 700,000 домів, надання жінкам рівного з чоловіками права голосовання і т. д.

На закінчення Болдвин подав, що партія стратила на протязі останніх 4 літ всего 6 місць з 412, які займала в палаті послів по послідних виборах. Колиб партія далі тратила місця в такій самій мірі, то моглаб ще вдержатися при владі яких 100 літ.

ПОБРАЛИСЯ ПЕРЕД БОГИНЕЮ СОНЦЯ.

ПОДРУЖЕ БРАТА ЯПОНСЬКОГО МІКАДА З „ПОСПОЛИТОЮ" ЗЄДНАЛО СОБІ ЗАГАЛЬНІ СИМПАТІЇ. БУДУТЬ ЖИТИ НА-ЕВРОПЕЙСЬКИЙ СПОСІБ.

ТОКІО, 28. вересня. — Шлюб князя Чічібу, брата японського цісаря, з Мисс Сецуско Мацудайра, дочкою бувшого японського амбасадора у Вашингтоні, відбувся в святім місци цісарської палати, де моляться до богині сонця, матері японського цісарського роду. Присутними були тільки найблищі члени родини. Шлюб відбувається в той спосіб, що молодий і молода приїхали осібно, станули перед богинею і подали їй до відома, що побираються та просять благословенства своїх предків.

Це перший раз случилося, щоби член цісарської родини, котрий стане правдоподібно наслідником престола, одружився з звичайною дівчиною без шляхотського титулу. Рід Мацудайрів все таки старий, а тільки батько молодої зрезигнував зі свого титулу в користь свого молодшого брата. Тепер мусів її адоптувати її стрийко, щоби супруже могло бути законно важне.

Обоє молоді виховані в Европі і жити будуть наскрізь по европейськи.

ПРОТИ АМЕРИКАНСЬКОГО ЯЧМЕНЮ.

НЕ ДОПУСКАЮТЬ ЙОГО ДО НІМЕЧЧИНИ, БО ЗІПСУТИЙ.

БЕРЛІН, 27. вересня. — Федеральна Рада видала розпорядження, яким заборонено ввіз ячменю до Німеччини зі слідуючих стейтів: Тексас, Кензас, Оклагома і Колорадо. З тих стейтів замовила Німеччина 500,000 тон ячменю. Уряд взиває фармерів, що замовили цей ячмінь, щоби були з ним осторожні, бо він трійливий. Навіть безроги не хотять його їсти. Досліди показали, що ячмінь походить з вогких околиць і має трійливі нарости. Ветеринарське Дослідче Бюро робить досліди, як знищити ту отрую.

ЛЛОЙД ДЖОРДЖ ПОМАГАЄ ДОЧЦІ.

АЛЕ ЗАЯВЛЯЄ, ЩО НЕ ВІДПОВІДАЄ ЗА ЇЇ ПРОМОВИ І ВЧИНКИ.

ЛЛАНДЖЕФНІ, Валія, 27. вересня. — Говорив тут бувший премієр Ллойд Джордж в користь своєї дочки Меґан, котру ліберальна партія іменувала кандидаткою до парляменту з того округа. Ллойд Джордж говорив по валійськи і заявив, що він не бере ніякої відвічальности за те, що буде говорити чи робити його дочка, а говорить за нею не тому, що вона його дочка, але тому, що партія назначила її кандидаткою.

ЗА ОБЄДНАННЄМ КИТАЮ.

ЦЕ Є БАЖАННЯ І СТРЕМЛІННЯ МОЛОДОГО МАНДЖУРСЬКОГО ДИКТАТОРА. САМ ВІН ЗМУЧЕНИЙ ПРАВЛІННЯМ. НАЙРАДШЕ ЗРЕЗИГНУВАВ БИ З ВЛАДИ І ВИБРАВСЯ БИ В ПОДОРОЖ ПО СВІТІ.

МУКДЕН, Манджурія, 27. вересня. — Молодий генерал Ченг Гсу Лянг не вдався в свого батька, що зелізною рукою держав владу над 25,000,000 манджурського населення. Убийство, якого доконано в підступний спосіб над батьком, прибило сина. Він виглядав прибитим на дусі і знеохоченим. Кореспондентови заявив, що не може подати того, що хотів би сказати. Але зазначив, що є за обєднанням китайського народа, з яким глибоко співчуває, додаючи, що глибоко поважає Ченг Кай Шека й куомітанг та їх змагання до визволення Китаю. Сам він найрадше поїхав би до Туреччини і Німеччини, щоби приглянутися, як ті краї підносяться по катастрофі.

ВЕРЕСЕНЬ — МІСЯЦЬ СИРОТИНЦЯ-ЗАХИСТУ У. Н. СОЮЗА

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„ВЛАДИКО, ЗЛІЗАЙТЕ З ПРЕСТОЛА".

Всі краеві українські часописи заговорили про новий вибух хорої фантазії перемиського владики Коциловського. Старий край опинився перед таким скандальним вчинком, що ради загального добра хотів його навіть збути мовчки, щоб не дратувати до решти і так вже дратований владиками український нарід. Та польська преса не замовкла. Вона розписалася широко про ту подію, що сталася в Самборі підчас коронації чудотворного образу Божої Матері. Вона звернулася до польських боевод і поставила їм за примір українського владику Коциловського та його дбайливість про добро польської держави. Польська преса зажадала від польського уряду, щоби і він звернувся з словами „злізайте" до тих воеводів і польських урядовців, що не слідять за протидержавними чинниками так, як слідить за ними епископ Кациловський, коли прилюдно, на очах кількох тисяч зібраного народа, покарав о. Кульчицького, українського агітатора і непримиримого ворога Польщі.

Оті консеквенції, які витягнула польська преса з поступку еп. Коциловського, змусили і українську пресу заговорити про ту скандальну подію. І українська преса мусіла сказати прилюдно правду, а саме вивести на денне світло сам факт та згадати про те страшне обурення, з яким стрінувся поступок еп. Коциловського, звернений з одного боку проти так добре відомого і так дуже шанованого письменника д-ра Андрія Чайковського, а далі і проти священика, народнього діяча, відомого з щирого патріотизму. Виступ еп. Коциловського свідчить наглядно, що ми маемо до діла з хорою людиною, бо ніяка нормальна людина не допустилася би такого нетакту та ще підчас такого великого релігійного свята і то проти людей, з яких один є примірним і добрим священиком і добрим народним діячем, а другий наскрізь побожною людиною, добрим католиком, а кромі того визначним народнім діячем і письменником.

Супроти цего нема ніякого дива, коли роздратований до крайности нарід, дізнавшися про дійсну причину поступку епископа, підносив на відпусті голосні оклики, яких зміст, як подають краеві ґазети, обертався коло одного: „ВЛАДИКО, ЗЛІЗАЙТЕ З ПРЕСТОЛА".

Цей інцідент є, річ ясна, тільки продовженнем тих нетактів і самоволі, які приходиться зносити українському народови під Польщею з боку таких владик, як Коциловський і Хомишин. Зпід руки еп. Коциловського вийшов і еп. Богачевський, з котрим наше ґормадянство в Америці попало вже від літ в острий конфлікт. В такий конфлікт попали тут з ним його власні священики і вірні. Не мае отже український нарід потіхи зі своїх владик — ні по сім ні по тамтім боці океану.

ДЕ ПРАВДА?

(У відповідь на отвертий лист).

В ч. 33. „Нового Життя" з 20 вересня 1928. появився „Отвертий лист українських студентів шікаґовського університету до делеґата „Рідної Школи" гром. Льва Ясінчука", який то лист підписали за „Поступову Студентську Громаду Шікаґовського Університету" Дж. Дороцький, студент прав і В. Шуль, студент фільософії. В листі піднесено цілу хмару закидів проти „Рідної Школи", а — щоб не було кривди — причеплено й мені особисто латку.

Признаюся, що уважаю за недоцільну полеміку з гуртом чи особами, які згори заявляють, що „маємо змогу і знання **повалити** „Рідну Школу". Така полеміка безвиглядна, коли обвинителі навіть не завдали собі труду розмежувати поняття товариства „Рідна Школа" від самих шкіл того товариства та поперемішували **державні** школи з **приватними**. Поробили н. пр. такі закиди проти шкіл „Рідної Школи", які могли зробити хіба загальній шкільній **системі в** Польщі, а навіть у цілій західній Европі. У всіх тих закидах не можна доглянути ані доброї волі направити лихо (колиб воно було), ані правди.

Скажу загально: коли би такі закиди, як їх зібрано в отвертому листі, піднесено в краю, де громадянство мае нагоду стикатися безпосередно з діяльністю „Рідної Школи" як установи, а зокрема з вихованням і навчанням у її школах, то ті закиди викликалиб хиба болючу усмішку, прощаючи зрештою людям, які може ще не мали можности чи й часу розглянутися в нетрах життя, а зокрема в такому складному питанні, як **школа**.

Коли мова про шкільну систему в Польщі, яка наказуе програму навчання для всіх шкіл, — то я очевидно не можу й не хочу тратити слів у її обороні. Але-ж якраз на це твориться приватні школи, щоб у ту систему вложити те, чого треба народові, який безпосередно з тих шкіл користае. Чи це станеться **в повній** основі, чи в части — це вже инша справа, яка залежить від багатьох умов, між иншим і від грошей.

Шкільництво мусить бути побудоване на **розвоевій** засаді. Не можна так на сліпо говорити, що „коли нема цего, чи того — то зле". Бо є другі з боку, які скажуть, що якраз **це** недобре. Те, що сьогодня добре й непорушне, завтра, на підставі нових теорій і досвіду, викидається, як в Америці соломяний капелюх в осени. Коли мова про наші приватні школи, то треба взяти на увагу, що ми не є державна нація, яка диктує, як мае бути уладжене шкільництво. Ми мусимо прямо боротися за збереження нашої національної окремішности, проти якої стільки ворогів з права і ліва. Зберігаючи в школах товариства „Рідна Школа" національну окремішність української дітвори, пряmуемо до того, щоб збільшити духову й матеріяльну культуру. В нас іде ще боротьба за підставовий принціп: за **існування.** Відповідно до того примінена шкільна програма, яка далеко не покривається з програмою державної школи. Тому то „Рідна Школа" веде перед у боротьбі за українськість державної школи. Але й йому то стільки її шкіл закривається, чи їх шиканується.

Зпоміж невірностей, поданих в отвертому листі, мушу спростувати й закид про усунення А. Крушельницького. Антін Крушельницький якраз є в „Рідній Школі", де служить як директор мужеської вчительської семинарії у **Львові.**

Щодо закиду проти мене особисто, будьтоби я колись називався по гуцульськи Лесь, а тепер став „паном" і змінив імя на „аристократично-королівське", заявляю, що я не Гуцул, а Подоляк зпід Чорткова, ніколи й ніде не називався Лесь, а ще коли я був дитиною, мій батько-селянин назвав мене Лев (такого імени є в нашому селі більше), а того імени я (американським звичаєм) не буду зміняти. Заявляю, що проф. А. Крушельницький вже тому не міг мене вчити, бо я майже ровесник його, що я ані не став, ані не називаю себе „паном", а навіть у повновласти, якою я виказуюся в Америці, називається мене на мое домагання не „паном", але громадянином.

Ці останні два закиди, про яких безосновність можна переконатися вже **тут, вказують,** як несовісно беруться люде до критики. На що? Вони кажуть, щоб „вибудувати Нову Рідну Школу"... Під сонцем усе можливе, тільки деяких імен у реальному будівництві дотепер не подибувалося.

Сяк чи так, а „Рідної Школи" ніхто не завалить, бо її здвигнув **нарід.** Він і сьогодня нею дорожить.

Лев Ясінчук.

Василь Бобрів.

„ЗАВОЙОВУЮТЬ СИМПАТІЇ ЕВРОПИ.

Я вже дещо писав про тутешню ґрупу Шаповала. Звичайно, роботу ґрупи прикривається гаслами про боротьбу за добробут робітників та національну справу. Не дивно, що американських Українців здивувала поява на американському виднокрузі колишніх „пораженців" в особах Григорієва та Шаповала, які їздили з пропаґандою про свою освіту. Але дивуватись нема що, бо покищо в Европі та ґрупа відносить поразку за поразкою.

Найбільшою поразкою для сих панів зпід крильців московських ес-ерів був Париж. Майже через три роки рідний брат Микити Шаповала промощував собі стежечку до сердець тутешніх громадян. Правда, робота його не посувалася ні на йоту наперед, але комітет з Праги реґулярно висилав йому франки на „безбедную жизнь". Але усьому буває кінець. Брат (рідний брат, подумать тільки) зажадав акції від свого французького представника. І той повів акцію. Все одно яку, важно, що повів. І тому, що на Укрїанців надія погана, він звернувся до Москалів.

Коли Українська Незалежна Громада (на Тур Мобурґ) вигнала бувшого ґенерала (брата Микити) та його двох помічників з помешкання Громади, яку він хотів захопити для москвофільських цілей, цей муж посунув до „нових товаришів". Цими новими товаришами показалися „Последнія Новости", ворожа Українцям ґазета Мілюкова.

Після слів московської ґазети, большевики увірвалися до помешкання громади й хотіли нібито захопити владу. Для людини, незнайомої з дійсним станом річи, може це видаватися дійсним, бо на що тільки не здібні большевики. Але справа в тім, що большевиків ніяких не було, а просто шаповалівські прихильники федерації з Москалями, не добувши проводу в Громаді та не виконавши наказу Шаповала Микити та Григорієва, назвали большевиками тих людей, яким належало помешкання Громади. Після цього „ґенерал" Шаповал пішов до московської ґазети і написав злобну замітку, називаючи всіх учасників зборів комуністами. Яку ціль мав у цьому „дженерал", вгадати не тяжко. Розвалити громаду. Але коли це не помогло, той самий „ґенерал" зачав заходити з другого боку. Маючи досить грошей, він запропонував господареви відступити йому помешкання, згоджуючись заплатити за цілий рік наперед.

Звичайно Громада вдалася до московської ґазети з поясненням, замітка не була підписана „ґенералом" — у редакції вияснилося, чия робота. Наслідком цеї замітки було те, що Москалі зайвий раз переконалися в неодностайности українського громадянства. На замітку, вміщену в „Посл. Новостях", прийшли спростовання з підписом голови Громади Стасівом та членів, яких Шаповал пробував зробити большевиками.

Окрім того в тій ґазеті „ґенерал" умістив „поправку" до справоздання Стасіва, що, мовляв, там не були Наддніпрянці, лише Галичане; в цей спосіб „ґенерал" знова кинув каменем у Галичан, що, мовляв, це большевики.

Це той спосіб, яким шаповалівці пробують орґанізувати свої філії по Европі. Як вони орґанізують в Америці (лише пригадати віче проти засуду Отаманчука та Вербицького), так і тут. Але нарід тепер навчений і на „оборонческія" заходи відповідае таким опором, якого ці політики не ожидали і про який не думали.

Париж, 11. IX, 1928.

В. Кедровський.

1917 РІК.

Передрук заборонений. — Всі права застережено 1927 р.

(219)

— Я очень рад, что ви, таваріщі, дадіте вазможность мне с аружіем бороться протів етіх контр-революціонеров, румунських буржуеф. — Такими словами я закінчив вислів свого „негадаванія" проти Румунів.

Приділили мене й ще декількох инших, таким же чином зачислених, „в охочекомонні" цього „грізного" війська.

Майже всю ніч потяг ішов до стації Тираспіль. Їхали обережно, нервово почували себе „воїни", бо вже недалеко було до Дністра. Чим дальше від Одеси, тим більше спадав войовничий запал у цих „спасителів" Бессарабії. Всі ставали більше уважні й не такі вже палкі вояки на словах, як це було в Роздільній. На ранок обережно й тихо наш ешалон прийшов до стації Тираспіль.

Десь до півдня було спокійно. Скликають військове віче. Незабутне для мене віче, бо нічого подібного ні до того, ні після того я не бачив і не чув серед війська.

Навколо ешалону зібралися майже всі „вояки" з ешалону та багато сторонніх слухачів. Начальство ешалону, добре підпите, розпочинало масове обговорення „оперативних плянів" відділу. Один з „орателів" доказуе необхідність підійти до Дністра в ночі та „вдарити на Румунів несподівано нічною штиковою атакою".

Йому перечить другий.

— Так, что, таваріщ, предидущій оратель, не резон гаваріл. Я знаю тахтіку і стратеґію. Я вже довольно крові пралія на фронте. Там есть крепость Бендери, а ето значіть, укрепльонная пазіція. Патому без антелірійскай падґатофкі, в штикі нікак не можна. Нужна сначала гураганним агньом, антілерієй разбіть укрепленія. Патом атакавать нада внезапно. Понімаете, таваріщі!

Під час таких і подібних промов увесь натовп експансивно реагуе на окремі вислови „оратeля". То підтакує, коли кому що подобається, то заперечує й часами здіймається такий галас, що промовець кричить до захриплення, але його не чути було. Голова зборів змучився, закликаючи увесь час до порядку „таваріщей", щоби не „перебивали орателя".

Аж тут в розгарі дебатів, що малиб привести до голосовання: чи йти від разу в штики, чи з „антілерійською підготовкою", наспіли відомости, що в місті Тирасполі „контр-революція" виставила скорострія десь на площі, звернений проти стації. Від міста до стації яких вісім кільометрів.

Ці „відомости" збудоражили „вояків". Зявивсь начальник їх Ремньов. Мязистий, в червоній сорочці, розхрістаний, він, ставши на сходах свого ваґону, почав командувати пяним, хриплим голосом:

— Р-р-разваді ваґони! Наводі пушкі! — гукае несамовитий Ремньов, при тім лаючись найстрашнішою московською лайкою.

Частина „воїнів" полізла у свої вагони, частина лишилася на двірці, а частина полізла до плятформ з гарматами. Було багато метушні, галасу, але не було жадного ладу. Кожен робив, як хотів, аби показати побільше „запалу" та „боевого захоплення". Довгенько „розводили ваґони", себто скотили їх так, щоби для плятформ з гарматами відкрити поле для стрілянини в бік Тирасполя.

Нарешті все готове до бою. Ремньов грізно командуе:

— Начать прістрелку по Тірасполю. Зместі с ліца землі буржуев-кровопійц!

Гримнула перша польова гармата й шрапнеля розірвалася біля самої стації. Гримнула друга — те-ж саме.

Хтось у матроському одязі біля гармат кричить:

— Пастав дістанціонную трубку. Трубку пастав, сволоч!

— Да какую трубку? — відповідае инший голос.

— Да ґаловку на шрапнелі круті. Круті ґаловку, панімаеш! Заводская установка. Круті до атказу.

Очевидно, хтось „покрутив головку", бо коли знову гримнула гармата, то знаряд безцільно „пішов по молоко", як кажуть, давши розрив десь на 4—5 кільометрів.

—Ага!... — брудна московська лайка Ремньова. — Папал, валі, палі, беглий агонь! — кричить несамовитим голосом пяний начальник цього „війська".

З пів години тревала пяна, безцільна, безсистемна стрілянина, поки військо „не переконалося", що „ворога знищено", хоч жаден знаряд до місця не долетів, а своїми скалками обсипали вони лише селянські поля.

Я з иншими насильно „мобілізованими" стояв біля ваґонів недалеко від Ремньова й спостерігав цю „знамениту" команду та боеву акцію. Нас було трое. Наші іронічні погляди зустрілися й якось несподівано ми почули довіря один до другого. Переморгнулися насмішливо й подалися трохи далі здовж ешалона, щоби бути ближче до останнього його ваґону.

— Знаете, нам треба якось вибратися з цього війська. На що нам даремно ризикувати собою — кажу до них.

— Звичайно, один з них відповідае, як лише настане темнота, треба буде десь чкурнути.

Вже вмовилися. До вечера старалися триматися ближче один одного. Коли стемніло, ешалон вирушив далі й ми з ним. Поволі йшов потяг. Ніч темна. Вибравши зручний момент, ми під час звичайної остановки в полю потягу чкурнули під вагони, скотилися в придорожню канаву й дочекалися, поки потяг рушив та пішов далі.

— Ну, тепер, товариші, куди ви прямуєте? — питаюся.

— Думаемо в Тираспіль пробратися. А ви?

— Я повертаюся назад до Роздільної.

Розпращалися й розійшлися в нічній пітьмі в ріжні сторони такими самими незнайомими, як були дотепер.

Між иншим, чого варта була румунська армія, що, як потім я довідався, залишила Бендери й тікала трохи не до самого Кишинева від „грізних сил" цього одеського відділу анархістів-комуністів-терористів. Коли цей відділ вертався в Одесу, то його там стрічали як героїв-переможців. Дивні гримаси революції.

* * *

Останніми подіями я був зовсім збитий з пантелику й не міг зорієнтуватися в ситуації. Жив у морі ріжних чуток, сподіванок та неповних і часто одна протилежна другій відомостей. Тому рішив пробратися в Одесу, щоб там нарешті хоч трохи розглянутися в ситуації та скласти собі плян дальшого поведення. Я вже не мав певности, що на Румунському фронті щось можна буде зробити, бо звідти жадних чуток про українські війська не було. Очевидно, стрічні подорожні боялися навіть згадувати про ці „контр-революційні" війська, щоб самим не поплатитися.

Прямуючи до Одеси, я тримався далі від залізниці, вважаючи її небезпечною для себе. Переходити Тираспольським та Одеським повітами було значно лекше, ніж пробиратися з Бірзули до Роздільної. Тут густо розкинуті німецькі кольонії. Німці ставилися абсолютно неґативно до большевиків та прихильно до Українців, тому тут сміло себе я називав Українцем і мав від Німців значну допомогу, так, що иноді який небудь Німець спеціяльно запрягав коней та віз мене в иншу кольонію.

Коли я ночував у кольонії недалеко самої Одеси, трапилося, що туди прийшов сильний большевицький відділ та почав переводити „ревізію" мешканців, підозріваючи, що тут переховуються „контр-революціонери" з Одеси. Німець, що дав мені притулок на ніч, як тільки довідався про це, негайно наказав мені лягати до його воза, добре засланого соломою. Потім він прикидав мене зверху гноем і повіз у поле. Я пробив собі внизу воза в соломі віддушину, щоби було куди дихати й так вибрався з ним далеко в поле, безпечно минаючи большевицькі патрулі. Завізши мене далеко від шляху в балку, Німець дав мені заготовлені його жінкою спеціяльно для мене харчі на дорогу, та порадив, як пробиратися балкою в напрямкови до Одеси.

Над вечір я вже був недалеко від Одеси в німецькій кольонії Люсдорф. Сюди вже доходив міський трамвай і я скоро забрався в його ваґон.

Ніби спокійнїше зпочатку я почував себе на вулицях цього великого міста, але все таки мені здавалося, що в степу ліпше, бо я більше привик до ситуації там, ніж в місті. Відшукав в Одесі своїх знайомих, але чого небудь певного довідатися від них теж не міг. Всі вони жили лише чутками та під загрозою небезпеки, яка насунулася на всіх Українців. Навіть неактивні Українці в минулому, й ті старалися жити конспіративно. На вулицях не показувалися, щоби не попастися в руки „караючей десніци" (пяної большевицької влади). Загальний жах перед большевиками й пригнічення населення Одеси збільшувалося ще тим, що до Одеси прийшов з своїм військом прославлений своєю жорстокістю на всю Україну, Муравйов.

(Конець буде).

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБКИ.

В числі 226 „Свободи", у фейлетоні „1917 рік", у другому стовпці, 12 рядок знизу, надруковано: „упав у траву". Мае бути: „упав у перемерзле листя та траву, згорнену в купу біля стіни виходка".

Новий спосіб щадження.

Катруся: Кождого разу, коли я візьму ложочку рецинового олійку, мама кидае до мойого баночку 10 центів.

Вуйко: А що стається з грішми, коли банк новний?

Катруся: Мама вибирае їх і купуе другу флящинку рецинового олійку.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЯК У НЮ ЙОРКУ ЗБИРАЮТЬ ЖЕРТВИ.

З огляду на те, що в Ню Йорку тепер знова починається живіша акція за збірками, а в тій акції хочуть наперед висунутися, а то навіть захопити провід люди, які збірки все розбивали, я вважаю своїм громадським обовязком подати до відома отсей публичний запит:

Яких два роки тому я зібрав серед знакомих громадян збірку на голодуюче село в східній Галичині. Ся збірка виносила 9 долярів 50 центів. Тому, що поміч була наглячо потрібна, я сейчас сю збірку віддав касієрови Товариства Вільність в Америці до пересилки до старого краю. Касієр (був ним гр. Олекса Осядач) взяв гроші та дав мені посвідку на мою збірку. Опісля він передав сі гроші товариству Союз Товариств у Ню Йорку, котре обіцювало, що воно збере всі жертви разом та вишле їх дешево до старого краю. Марусевич, касієр Союза Товариств, взяв гроші. Через цілий рік отак я ждав звіту, що сі гроші вислано на призначене місце. Рік опісля на зборах Союза Товариства я вспоминався за сю збірку; я питав, чому ніде не було посвідки, що гроші, зібрані на наглу потребу, бо на голодуючих, не пішли на означену ціль. На се пан Марусевич заявив публично, що він гроші дістав, але їх не вислав. На своє оправданнє він подав, що, мовляв, він загубив спис жертводавців. На се я йому заявив, що він не повинен ждати, аж знова найде сей спис; най у себе грошей далі не передержує, але най висилає сейчас на призначену ціль.

Знова минув рік від сього часу. Я ніде не бачив досі ніякої посвідки, щоби зібрану мною жертву в краю одержано. З того я маю підставу думати, що сеї збірки ще й досі не вислано. З огляду на те, що я відповідаю за збірку перед людьми, які збірку складали на мої руки, я маю право домагатися публичного звіту й поквітовання. Нині Союз Товариств наново виступає зі закликом до нових збірок, і пан Марусевич, котрий взяв у мене гроші, і мимо упливу двох років, не дав посвідки, що гроші вислав, знова фіґурує як головний речник нової збірки. Я питаюся публичною дорогою пана Марусевича, щоби, заким він возьме в свої руки гроші на другі публичні цілі, наперед відповів: що він зробив з моєю збіркою на голодне село, яка попала в його руки два роки тому назад?

Тимко Милещук.

ЖИТТЯ ВИДВИГАЄ СПРАВУ ЦЕЛІБАТУ.

У Болтимори здавна думаючі люди дебатували між собою ріжні справи, які життя нашого народа висуває наперед. Говорилося про справу ляцького й московського гнету над нашим народом. Говорилося про справу римсько-польського конкордату. Говорилося наконець про боротьбу, яку розвів серед американських Українців новий епископ. Порушували при тій нагоді всякі справи, які ся боротьба порушила, як справу календаря, целібату, церковної карности. Наша громада займалася на загал живо сими всіми справами, хоч, як у кождій громаді, так і в нашій були люди, які вірили тільки в те, що говорили їм священики, епископські висланники й прихильники. Сі люди звичайно затикали вуха на всякі дебати; казали, що про се їм нікуди думати. Най святі отці про се думають, а їм, „простим людям", треба тільки сліпо слухати отців.

Теперішний болтиморський парох виразно заявлявся за політикою епископа Богачевського. Він виступав навіть проти того, що наші люди називали себе греко-католиками або уніятами. На проповіди він говорив до вірних, що вочи не є ніякі уніяти, тільки чисті католики. Він закликав вірних, щоби вони ніколи не сумнівалися в ніяку засаду, голошену римо-католицькою церквою. Вірні відносили сі заклики між иншим і до справи целібату.

Та минувшої неділі в місцевій церкві сталася подія, яка заставила всіх людей заговорити про справу целібату. Підчас проповіди о. Лукавського, якого всі знають за целебса й монаха, одна молоденька жінка піднесла в церкві руки до проповідуючого священика, і держачи на руках маленьку дитину, крикнула: „Возьми собі свою дитину, а мені верни мій дівочий вінок". Коли відтак громада обурилася на таке переривannє богослуження, то вона показала їм свідоцтво уродин дитини, виставлене в Ірі, Па., дня 10. вересня 1924. року, число 64350, реґістратором Роселом Тюксбері. На метриці як батько поданий о. Михайло Лукавський, літ 52, священик, а мати 15-літна школярка Йоганна Лесньовська.

Справа певно на сьому не скінчиться, і сюди, чи туди, опиниться перед американським судом, а тимчасом вірні роздумують над скандалом, який стався в їх церкві та розбирають питаннє целібату: Чи корисний целібат для священиків, для церкви, для вірних, для народа?

Теодор Чорній.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Хто гідно святкував і хто буде гідно святкувати.

Як було давними роками, так буде і сего року. Нюйорські Січи і Стрілецька Громада враз з українськими Братствами і Товариствами будуть святкувати Листопадове Свято дня 4. листопада. Як це загально відоме, Січи перші запросили Хвальні Товариства на наради в справі спільного, одного свята. Від того спільного свята відступила група з Народного Дому при 6 улиці, що й давними роками святкувала собі осібно народні свята під фірмою: Союз Українських Товариств. А відступила тому, що від неї зажадали посвідок висилки призначених на край жертв, зібраних на попередніх святах. А коли тих посвідок представники товариств не одержали, вони не могли піти під провід тих, що зібрані на край жертви літами передержують і до краю не висилають, чи може обертають на інші цілі.

Коли отже в „Свободі" гр. Морозович від імени товариства „Любов" запитує: З ким іти? — то я дозволю собі відповісти слідуюче:

Від ряду літ влаштовують в Ню Йорку місцеві Січи при співучасти других народніх товариств ріжні свята. На ті свята нарід наш приходить не сотками а тисячами. На тих святах не було ні пустки на салі, ні дефіцитів, а було повно наших громадян з Ню Йорку і околиці, був піднесений настрій і була завше гармонія і гарна, артистично виконана програма. Значить, свята випадали гідно, величаво, бо були люде, була гарна програма і був дохід на ріжні народні потреби. З кождого свята проголошувано публичний звіт, а зібрані гроші висилано сейчас на ті народні цілі, на які збирано. Думаю, що цего всего ніхто не заперечить, але для поповнення пригадаю: В жовтні 1926 року влаштувало нюйорське громадянство свято в память Франка заходами Січей, а чистий дохід виносив $462.60. З того $300 вислано на виданнє творів Франка, а $162.60 на будову памятника Франка.

В січні 1927 року влаштовували Січовики тихе Свято Злуки у своїм власнім льокали і при тій нагоді зібрали $60, які вислано на оборону Петлюри в процесі проти Шварцбарда.

7. падолиста 1927 влаштовано Листопадове Свято в Стайвесент Гайскул без вступного, а чистий дохід з добровільних жертв виносив $192, які вислано на будову Дому Укр. Інвалідів у Львові.

22. січня 1928 влаштовано Свято Злуки в Стайвесент Гайскул без вступного, а з добровільних датків прибуло $100.26 на будову Дому Укр. Інвалідів у Львові.

4. марта 1928 відсвятковано в згаданій галі свято в память Т. Шевченка, а чистий дохід виносив $232.50 і його вислано на будову Дому Інвалідів.

Ще в падолисті 1926 робили Січи спільне свято з Союзом Українських Товариств. Чистого доходу було тоді $180.49. А що тих грошей до краю не вислано, це й було причиною, що за ті послідні роки Січи влаштовували осібні свята при ласкавій допомозі других нюйорських Братств і Товариств. Ніякі амбіції не відґравали тут ніякої ролі. Ми домагалися порядку і бажали собі повної контролі щодо цего, щоби всі зібрані гроші відходили до краю. Тої самої думки була і подавляюча більшість укрїнського громадянства в Ню Йорку. І тому саме це громадянство так численно й охотно являлося на наших святах і, ми віримо твердо, явиться і сего року. Бо порядок і народна контроля лежать в інтересі загальнім.

У вівторок, дня 2. жовтня, відбудуться наради в Січовім льокали при 92 Іст 7 ул., о год. 8. вечером, в справі Листопадового Свята. Ми певні, що Хвальні Товариства і Братства вишлють на ті наради своїх відпоручників, щоби спільно нарадитися над тим, щоби сьогорічне Листопадове Свято випало ще більш величаво, ніж це було давніми літами.

М. Близнак.

Др. Остап Грицай (Відень).

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА ЯК ПИСЬМЕННИЦЯ

(12)

ПОВІСТИ Й ОПОВІДАННЯ З МУЖИЦЬКОГО ЖИТТЯ.

„...Вона лежить і слухає — розповідає наша поетка. — Округи тихо-тихесенько, лиш лісовий шелест. Десь ніби гуркає недалеко млинське колесо... шумить якась ріка... але Господь нає, де то. Господь знає, де ще люде. Вона починає знов плакати, знов кликати. Пробує встати, та бачить, що ледви вдержується на ногах. Вонаж ще хора. Господи Боже, що їй робити? Зсувається знов на землю, припадає лицем до землі і заходиться з божевільного плачу, розпуки. Нічого не чує, не знає, лиш один жаль і один біль. Вже починається і на тілі палити з якогось внутрішнього вогню. Та що вже їй по собі; в неї нема дитини. Дитини! Убили! Їй темніє в очах, в ухах дзвонить, потім стає якось так слабо... горячо... глухо... гине..." (ст. 21). — Але в тім розпучливім положенню ратує Мавру — стара Дубиха. Вона то находить непритомну Мавру в лісі, бере її до себе в хату, і бідна Циганка починає жити в неї, віддячуючися Дубисі не тільки допомогою при господарстві, але й сердечним відношенням до нашої Тетяночки, яку Мавра полюбила згодом, мов свою власну дитину. А Тетяна привязується швидко до Маври. Та Циганка — це ніби її друга матір, так вона Тетяну любить і розпещує. Але сердешна Тетяна не почуває при тім, що Мавра — це мати того, від кого їй, Тетяні, має прийти найвисше щастя і найглибше горе. Бо та відобрана Маврі дитина виростає там, недалеко угорської границі, в селі Третівці, в богача Михайла Дончука на пишного хлопця, якому імя Гриць, а невмолима доля хоче, що одного разу наші молодята стрічаються в лісі. У Гриця іменно циганська кров. В ному „якась чудна туга в серцю до далечини... і иншого світа... То нещасне почуття не дає йому і в мирних хвилях спокою. Не дає оставати довго на однім місці..." (ст. 36). Старі Дончуки лають його, правда, „пройдисвітським насінням", що в „циганським лахміттю опинилося на ґрунт зоту" та журу добрим людям під їх спокійною стріхою, але в Гриця — дві душі, одна непостійна, тужлива, пуста, палка; друга вразлива, горда і вдатна. До доброго тягне Гриця, до красного до любови... а передовсім до свободи, широкої безмежної, як крилаті ліси по верхах, як бистрі ріки там у долах (ст. 41). Оттому він при кожній нагоді виривається з хати тай женеться своїм чорним конем, куди очі несуть, заганяється так раз у ліс, яким Тетяна звикла ходити до Маври, що згодом стала собі жити самотою в старій колибі, над глибоким яром, і так Тетяна сходиться зі зрадливим красунем, Грицем.

Бо він гарний леґінь, але зрадливий оттой син гарної циганської матери, біла дитина темновидої Маври... Його дівчата роем обступають, а білолиця, лагідна, розумна Настя Кривинюкова любить його всею душею, і не годна гніватися на нього за ніщо. Оттим то він собі ту любу Настю за коханку має. І вірить вона, що ніяка инша, тільки вона буде йому вінчаною дружиною. Бо вона тиха й ласкава вдачею і працює циганському парневі все, а Грицеві треба багацько прощати; його дівчата роем обступають, а Грицева вдача — мов шум тих вихрів над лісом. Все його тягне кудись, за новим і невідомим. Оттак він подибає і розлюблює лісову кралю — Тетяну. Довго він не знає, хто це вона така, отта пишна, чудна краля з золотими півмісяцями в ухах, червоними маками заквітчана (— золоті ковтки в неї від Маври, а маки з цвітника при хаті).

— Я Туркиня, — каже до Гриця Тетяна жартливим натяком на свої золоті сереги, тай сміється з хлопця, ще й дурнем прозиваючи. Скипає Гриць з гніву, таку обиду почувши, бо щеж його ні одна з дівчат дурнем назвати не посміла. Але Тетяна на всі погрози Гриця гукає йому у вічі зневажливе „Ов-ва!" тай каже, що не боїться нікого. Нехай він собі богатирський син з угорської границі — в її матери теж богатство. Нехай він собі Гриць — а вона собі горда Туркиня, що не боїться нікого, і не любить нікого.

Оттак завязується згодом драматичний конфлікт нашого оповідання. Після дальших, усе припадкових, але саме тому тужливо ожиданих стріч між Грицем і Тетяною, Гриць улюблюється одчайдушно в в гордовиту, прегарну дівчину, а й Тетяна почуває згодом, що вона того сторонського леґіня з голубими очима любить усею душею. Незаймане досі ніякою пристрастю серце Тетяни горить усею своєю полумінню на чустріч першому любовному щастю її непорочної, промінням і зеленю ліса надиханої, пестінням матери викоханої душі. До Маври каже раз Тетяна: „Я на танці рідко коли ходжу... Ти знаєш, мама не пускає ніде, коли не може сама зо мною йти. В нас, як в монастири. В нашій хаті тихо, лиш святі ікони і ми" (ст. 58). Тому саме вона, та самотна, лісова квіточка, мусить, коли полюбить, любити вбезкрай. Лінія її почування тим простіша, чим глибше вона закріплена. З критичного погляду можнаб, правда, зазначити, що лінія розвитку Тетяниної любови може надто проста, що скаля психічних тонів в Тетяни доволі вбога, особливож там, де любовна туга переходить у пристрасть (разить в малюнку Тетяни напр. однотонна гра бров як один з висловів тонших почуть дівчини). Треба сказати теж, що момент гордости, доволі гостро зазначений з початку, в другій половині оповідання де-що губиться в малюнку нашої дівчини, через що вона власне так усеціло стає жертвою своєї розпуки зза Гриця.

(Дальше буде)

ПРО ЧОЛОВІКА, ЩО НЕ ЗНАВ, ЩО ТАКЕ СТРАХ.

(Вендійська казка).

Один батько мав двох синів. Один із них, що звався Івась, не знав, що то страх. Раз пізно в ночі прийшов він на цвинтар, де був похоронений його хресний батько. Там побачив він, як гурток людей грав у круглі. Івась підійшов ближче і пізнав між грачами також свого давного померлого хресного батька. Спитав його, чи і він не міг би грати в круглі. Хресний батько відповів: „Чому би ні? Але гроші, що їх виграєш, сховай у сорочку тай не позиставай понад за дванацяту годину. Інакше ти пропадеш!"

Івась зробив, як йому казав хресний батько. Виграв богато грошей та сховав їх у сорочці. Як мала бити дванацята година, тамті люди перестали грати в круглі і та стали їх збирати. Івась хотів уже йти. Тоді один із людей сказав до нього:

— Поможи і ти нам складати!

Івась узяв одну кулю й одну круглю. Куля то був череп мерця, а кругля то голінь. Тимчасом зачала бити дванацята година. Як прозвучав останній удар дзвона, Івась ледви що переліз через мур. Із усеї сили струтив йому хтось шапку з голови.

— За шапкою я не буду вертатися! — подумав собі Івась і пішов своєю дорогою.

Вдома добув велику купу грошей із сорочки та розповів, що це все виграв він у круглі з мерцями, між якими був і його хресний батько. Він повчив його, що має робити.

Та що це таке жах, Івась усетаки не знав. Раз прийшов до старого замку, в якому ніхто не міг видержати, бо там щось страшило. Хто там лишився через ніч, рано вже не жив. Але що Івась дуже рад був знати, що це таке страх, пішов до графа, власника того замку, та просив його, щоби позволив йому заночувати у замку. Граф позволив йому, але сказав:

— Цього ще ніхто не витержав. Коли це тобі вдасться, будеш у мене надліпший!

З великим збаном пива і величезною люлькою пішов Івась вечером до старого замку, щоби пізнати, що це таке жах. Посеред світлиці стояв там старий стіл. Івась сів при столі. І сказав:

— Дай Боже щастя, Івасю, дай Боже здоровля! — Боїшся Івасю? — Чому би боятися, меніж ніхто нічого злого не робить!

І попивав собі зі збана та пускав великі хмари диму із люльки. Крім того засвітив пять свічок. Не сидів іще тут довго, аж нараз зпід стелі впала людська рука, та загасила одну свічку. Івась струтив цю руку зі стола, а свічку знову засвітив.

— Дай Боже щастя, Івасю, дай Боже здоровля Івасю! — Боїшся, Івасю? Чому би боятися, меніж ніхто нічого злого не робить!...

І знову впала рука зпід стелі та загасила дві свічки. Івась зробив як і перше тай знову засвітив свічки.

— Дай Боже щастя, Івасю, дай Боже здоровля, Івасю! Боїшся, Івасю? Чомуж би боятися, меніж ніхто нічого злого не робить!

Тепер упала нога та загасила три свічки. Івась струтив її зі стола, засвітив знову ці три свічки та сказав до себе такісамі слова. Небаром упала знову одна нога та загасила відразу чотири свічки. Івась зробив як і передше.

Нараз упало ціле людське тіло згори на діл і загасило всі свічки. Івась струтив трупа зі стола та засвітив знову всі свічки. Тепер увійшло богато танцюючих пар і музика та стали танцювати по світлиці. А Івась сказав:

— Івась не може танцювати; Івась не буде танцювати!

Як не вговорювали його, як не силували, він відповідав: „Івась не може танцювати! Івась не буде танцювати!"

Із словами: „Дай Боже щастя, Івасю, дай Боже здоровля, Івасю! Боїшся, Івасю? — Чомуж би боятися, меніж не робить ніхто нічого злого!" приглядався він задоволено танцям і не боявся.

Як вибила перша година, все нараз затихло. Потім увійшов якийсь сивий чоловічина та сказав до Івася: „Цього ще ніхто не видержав! Ходи зі мною до пивниці! Там можеш собі набрати богацтв, скільки захочеш. Боятися не потребуєш!"

Івась не боявся ні трохи і пішов із ним. Перед пивничними дверми сказав іще той чоловічина: „Як будеш виходити з пивниці, то не оглядайся!"

А за дверми лежала велика чорна собака. Сивий чоловічина дав Івасеви шапчину та сказав:

— А тепер бери собі!

Колиж Івась не міг, сивий чоловічина сам набирав йому золота та сказав:

— Винеси це нагору тай прийди знову, але не оглядайся!

Івась зробив так, нагорі висипав гроші зі шапки та вернув у пивницю. Тепер сивий чоловічина сипав Івасеви срібла у шапку. А як Івась вийшов із тим з пивниці, пивничні двері засквочили, наче від нагального вітру — і з пивниці не було більше ні сліду.

Рано-вранці надійшли лісові робітники та цікаво поглядали на замкові вікна. Вони були певні, що знову когось мусітимуть похоронити. Та як Івась відчинив вікно й із усміхом поздоровив їх „Добридень!" і кивнув до них головою, вони дуже здивувалися. Гадали, що то дух мерця визирає крізь вікно. Але тут Івась прикликав одного робітника, кинув йому блискучого талира та сказав: „Це для тебе! А тепер іди до графа та скажи йому, що я жию!"

Робітник втішений пішов спішно до графа, бо таляра не міг би він заробити за цілий день.

Переклав **М. Ходорівський.**

ХТО БУВ В СІЧОВІМ БАЗАРІ

(103 Евню А, Ню Йорк)

МИНУВШОГО ТИЖНЯ З ПРОВІНЦІЇ

Онуфрій Фроверкул з **Бостон, Масс.** з сином, оглянули Базар, побажали дальшого розвитку.

Сороковський з Пасейк за нотами.

Ів. Масляк з **Ровей, Н. Дж.**, за улюбленими піснями на рекордах; найлучше любив пісні артиста з хору Кошиця, Ординського.

Володимир Книгиницький (краєвий суддя) з **Брукліна**. Вибрав самі класичні рекорди і рекорди Ординського.

Ірина Августин з **Стейплетон**, з донькою Галею, за звійками.

П. Савчинський з **Філаделфії**, за книжками для дітей.

Андрій Станіславський з **Петерсон, Н. Дж.**, за нотами, має лиру на продаж.

Михайлина ГОВИКОВИЧЕВА, жінка адвоката і управителя Земельного Банку у **Львові**, в Америці як делегатка краєвого Товариства Охорони Дітей і Опіки над Молодіжю.

Павло і Марія Корнова, українські бізнесмени з **Вілкс Беррі, Па.**

Ів. Головка з **Рочестер, за звійками**. Спеціально сподобалась йому найновійша звійка про Петлюру, видання Сурми.

Марія Янкович (жена доктора) з **Вілкс Беррі, Па.**

Марія Білоус з **Нюарку**, кваліфікована кравна учителька.

Ф. Цірко з **Нентікок, Па.**, телефоном замовив по 12 нових лемківських рекордів.

Іван Зазуляк з **Ню Орлінс**, повітровою почтою замовив для трох своїх знакомих всі такі рекорди, які собі купив, як був в Ню Йорку.

НІНА ГУСЕВА ВИСТУПИТЬ НА КОНЦЕРТІ ЗАЛІЗНЯКА.

Вся українська громада з Брукліну прийде на ювілейний концерт **Івана Залізняка**. Сей концерт відбудеться в неділю, 7. жовтня ц. р., у Брукліні. Відома оперова примадонна **Ніна Гусева** буде співати українські народні пісні. Виступлять також інші визначні співаки, співачки, музиканти і танцюристки. **Сам Залізняк буде боротися.** Потім буде конкурс краси. Найкраща дівчина дістане дорогий еспанський шаль. По концерті буде весілля, будь як до пізної ночі. **Початок в 5-тій годині пополудня.**

РОГАТИНЩИНА, ПОЗІР!

Сильне градобиття знищило хліб і пашу наших братів в краю. Мусимо всі як оден подати їм негайну поміч. Для档 того проситься всіх з Рогатинщини прийти на

ЗБОРИ

В СЕРЕДУ, 3. ЖОВТНЯ 1928

в годині 8-мій вечером

до Робітничого Дому

57 BEACON STREET, NEWARK, N. J.

227 **Комітет.**

ЛОВИ НА МИШЕЙ ДЛЯ МУВІНГ-ПІКЧЕРА.

Російський режисер Маєргольд приготовляє фільму, в якій є теж сцена нападу армії мишей на людські оселі. Щоби ця ява зробила на глядача спеціяльне враження, треба би пустити для образу пару сот тисяч тих гризунів. То не дуже легко. Маєргольд оголосив у петербурських газетах, у яких взиває безробітних ловити миші й обіцяє їм винагороду від штуки чотирнозікого „актора". До Маєргольдового ателіє приходили що дня сотки людей з кошами мишей. Але все ще далеко було до бажаної скількости мишей 200-300 тисяч. А тимчасом треба було доглядати й кормити армію кількадесять тисяч мишей. Як закінчився сей мишачий конкурс, газети не згадують. Певно, що по виконанню знимки миши „актори" замісць винагороди одержать спільну могилу.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

